

ТЫЗЭКЬОТМЭ – ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ макъ

Голос
адыга

1923-рэ ильесим
гъэтхапэм
къышегъэжьагъэу къыдэкы

№15 (21985)

2020-рэ ильес

БЭРЭСКЭШХУ

ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 31-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП

къыхэтутыгъэхэр ыкы
нэмыкы къэбархэр

тисайт ижүгъотэштых

WWW.ADYGOVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикаем и Правительствэ игъэзет

Тарихъымрэ щылэнныгъэмрэ

Яхэгъэгу къаухъумагъ

УФ-м и Президентэу Владимир Путиным иунашьокэ 2020-рэ ильесир шэжкыымрэ дзэ щытхъумрэ я Ильесэу агъэнэфагъ.

Ащ къыдыхэлъытагъэу къалеу Мыекъуапэ культурэмкэ и Гъэло-рышапэ икіещакоу авторскэ патриотическэ ордым итворческэ объединениеу «Егъашэрэ машу» зыфиорэм культурэм икъэлэ Унэу «Гигантэм» йофтхъабзэ щызэхищагъ.

Зэхахъэм къырагъэблэгъагъэх ветеранхэм я Совет хэтхэр, дзэ къулыкъушэхэр, гъесэныгъэм иучреждениехэм ялтыклохэр, къэллэдэсхэр. Хэгъэгу зэошхом тидзэхэм Теконыгъэр къызыщадахыгъэр ильес 75-рэ, Адыгеир шхъафит зашыжыгъэр ильес 77-рэ зэрэхъухэрэм афэгъэхыгъагъ йофтхъабзэм къышатыгъэ концерт программэр.

Ыишъэкэ зигугъу къэтшыгъэ творческэ объединением («Егъашэрэ машом») ипашуу Андрей Михайловым къызэрэтиуагъэмкэ, Теконыгъэм и Мафэ итэгъоклеу мы йофтхъабзэр зэхашагъ. Щылэкэ гупсэфир зыдготыжыгъэр шулае шагъэми, ар къытфыдэзыхыгъэ

дзэклолхэм лыхъужынгъэу зэрэхъагъэр тщыгупшэ зэрэмыху-щыр мыш фэдэ йофтхъабзэхэм тигу къагъэкижы. Мы творческэ объединением хэтхэм къаорэ ордхэр заом, Теконыгъэм, патриотизмэм афэгъэхыгъэх.

— Ордэзуу къатлохэрэм ахэль гушылхэр зиехэр титворческэ куп ипашуу Андрей Михайловыр, ордышьом ахэр изылхъагъэхэр тиофшигъоу Вадим Хабибулиныр ары, — къелуатэ творческэ объединением исолисттуу Сергей Трутневым. — Тичыгуу къэзыхуумагъэхэм, Хэгъэгум пае зыпсэ зытгъэхэм ыкы заом утын зэрихыгъэ пстэуми кынэу альэгъу гъэр ордэзуу къатлохэрэм къыратыкы.

Къызэрэугоиагъэхэр концертым ягуапэу еплыгъэх, артистхэм бэрэ ызгу афтеуагъэх. Мыш фэдэ творческэ зэлүкэхэр республикэм тапэкли щырагъоклохынхэ гухэль ахэм я.

ЖЭЛДЭШЭ Рузан.

Сурэтыр Ыашына Аслын Аслын Тырихыгъ.

Лъэпкъэм ялитературэ илахь зэрэхишыхъагъэм фэш

Урысыем итхаклохэм я Союз, шыхъэу Иоанн Златоуст и Фонд, ИИПК-у «ИХТИОС» къэшакло зэрэфхъугъэхэм тетэу шүхъафтынэу «Имперская культура» зыфиоу профессорэу Эдуард Володиним ыцлэкэ щытыр ятыгъэнэм тегъэпсихъэгъэ йофтхъабзэр 2020-рэ ильесим щилэ мазэм икэухым Москва щыкъуагъ.

Щэ комиссиер тхыль тедзэпли 107-у 2018-рэ, 2019-рэ ильесхэм къыдэкыгъэ тхыль 273-рэ къязыхылгъэхэм, творческэ, общественнэ организациехэм шүхъафтын афэгъэшошэгъэнэмкэ предложениехэм ахэлпльагъ ыкы 2019-рэ ильесимкэ лауреатхэр ыгъэнэфагъэх.

Номинациехэу «Поэзия», «Проза», «Драматургия», «Публицистика», «Кни-

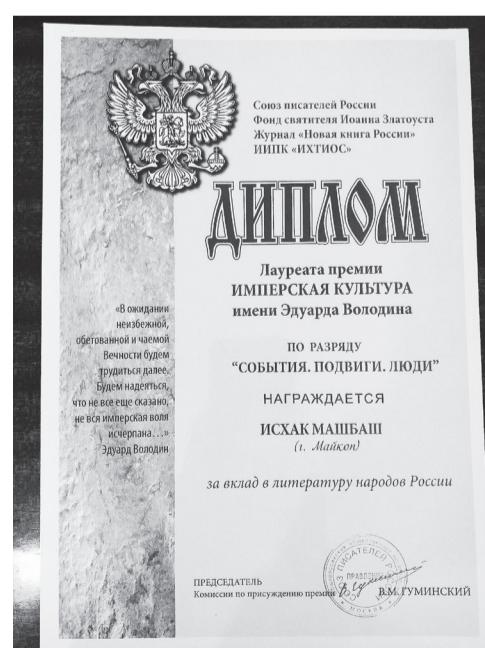
га о Героях», «Литературоведение», «Справочная литература», «История», «Душеполезное чтение», «Детская книга», «Славянское братство», «Наука», «События. Подвиги. Люди», «Музыкальное искусство», «Изобразительное искусство», «Территория слова» зыфиохэрэмкэ авторхэм ялошлагъэхэр къирахылгэгъагъэх.

Урысыем щилээре лъэпкъэм яли-

тературэ илахь зэрэхишыхъагъэм фэш номинацеу «События. Подвиги. Люди» зыфиорэмкэ шүхъафтынэу «Имперская культура» зыфиоу профессорэу Эдуард Володиним ыцлэкэ щытыр Урысыем йошшэнэмкэ и Лыхъужьэу, тхаклоу Мэшбэшэ Исхъяк Шумафэ ыкъом къыфагъэшьошагъ.

БЭГҮҮШЭ Марыят.

Дунэе литературэмкэ Институтэу М. Горькэм ыцлэкэ щытым инаучнэ йофишэ шхъафуу В.М. Гуминскэр зипэ-

Тарихъыр, лъэхъаныр

ТхъамыкIагъор тшыгъупшэштэп

Псэуплэу Ханскэм культурэмкээ и Унэ Холокост ишлэжь фэгъэхыгъэ зэлукэгъур щыкыагъ.

«Зэбгыгъехэх чыгум разэ къэгъагъехэр щыжкугъетыхъехэх» зыфиорэ юфтихъабзэр зезышгээ Ольга Николаевам кэлэдажаклохэм къафиотагъэм тарихым инэклубгъохэм куу ухещэ. Фашистхэр цыфхэм ашхъасыщыгъехэх, жъалымыгъэ адзырахъешигъ, аукыщыгъех.

Зэхэшаклохэм гухэль шхъя-иэу ялагъэр кэлэдажаклохэр тарихым зэрэшагъэгъозештэймизакъоп. Аш фэдэ тхъамыкла-

гъохэр къэмыхъужбынхэм фэшлъэпкхэм язэпхыныгъэ гъэптыгъэн фае.

Литературнэ-музыкальнэ едзыгъохэр зэхахъэм къыщашигъех, купэу «Лирэм» ордхэр къуагъ.

Холокост фэгъэхыгъэ зэхахъехэр республикэм имузейхэм, еджаплэхэм, искуствэм иофшаплэхэм ашыкыагъех.

Къохыплем щыпсэурэ лъэпкхэм искуствхэмкээ я Къэралыгъо музеуу Мыекъуапэ

дэтым щызэхащэгъэ къэгъэльэньоным тарих шэныгъэхэмкээ докторзу Елена Малышевар, музейн ипащэ игуадээ Сулейманова Фатимэ, суретыши-модельер цээрлий Стлашту Юрэ, нэмыкхэри къыщыгущыгъагъех.

Фашизмэр аумысыгъ, мамыр псэукээм игъэптиэн мэхъэн инратыгъ.

САХЬИДЭКЬО Нурбый.

Зэфашигъэх

Пэтху-утхуур бэмэ къызэроялгъэм ыпкъ къиклэу Адыгэкалэ иеджэплишыре икэлэцыкыу ыгыпилтурэ зэфашигъэх.

Тыгъуасэ къыщыублагъеу мэзэе мазэм и 5-м нэс гъесэнгъэм иучреждениехэм юфашэштэп.

— Тхъамафэу еджаплэхэм ыкы кэлэцыкыу ыгыпилхэм юф зыщамышэштэйм ны-тыхэмрэ сабийхэр зыпунхэу хабзэм ыгъэнэфагъехэмрэ зафэсэгъазэ кэлэцыкхэр яунхэм арагъэсынхэу, цыфыбэ зыщызэблэкирэ чыгыпхэм амыщэнхэу, санитар шапхъеху щыгъехэр амыукъонхэу, — къащихыгъ интернет нэклубгъохэм Адыгэкалэ илашэу Лыхэсэ Махмудэ.

Еджаплэхэмрэ кэлэцыкыу ыгыпилхэмрэ ялашхэм пшээриль афашыгъ гъэлэшыгъеу учреждениехэм яунэ клоцхэр агъэксэбзэнхэу, гриппынрэ пэтху-утхуумрэ нахь зыкъызыщаэтигъе уахтэм ялофшэн агъэлэшынхэу.

Адыгэ Республикэм гъесэнь-

гъэмрэ шэныгъэмрэкээ и Министерстве къызэритирэмкээ, еджаплэ пэпчь илофхэм язытэл зытлыгъеу ышэштэр өгъенагъ, класс зырызхэм карантин я.

Шэфаклохэм яфитыныгъэрэ

цифхэм ягупсэфыныгъэрэ алтыпльэрэ къэралыгъо куулукүм къызэршалуагъэмкээ, зэклэмки республикэр штэмэ, эпидемиологическэ зытетэм, уигъэрэзэнэу щыт, ар дэклягъеп.

Щынэгъончъенным ибгырыпх

2019-рэ ильэсийн Адыгеим игъогухэм хуугъэ-шэгъэ 505-рэ къатеххуухъагъ, ахэм нэбгырэ 89-рэ ахэкодагъ, 626-мэ шъобжхэр атешагъэхэх хуугъэ.

Гъогурыклоныр щынэгъончъенным, гъогухэм къатеххуухъэрэ хуугъэ-шагъэхэр нахь макэ шыгъэнхэм афэшл щылэ мазэм и 31-м къыщегъэжъагъэу мэзэм и 1-м нэс «Щынэгъончъенным ибгырыпх» зыфиорэ юфтихъабзэр республикэм щыклошт.

А уахтэм къыклоц Къэралыгъо автоинспекцием икъулыкушэхэм гъогурыклоным ишапхъэхэр зукуюхэрэр, щынэгъончъенным ибгырыпх зымыгъэфедэхэрэр къихагъешиштэх, ахэм пшээдэкъижь арашэхьышт.

Къэралыгъо автоинспекторхэм пшээриль шхъяаэу

яээр гъогурыклоныр щынэгъончъенным, гъогухэм къатеххуухъэрэ хуугъэ-шагъэхэм ахэклоадэхэрэм япчагъэ нахь макэ шыгъэнхэм, анахь щынэгъо автомобиль гъогухэр гъэунэфыгъэнхэм ыкы щыклоагъэхэр дэгээзэжыгъэнхэм афэорышээрэ юфтихъабзэрэхэр зэхашэнхэр ары.

АР-м гъогурыклоныр щынэгъончъеннымкээ и Къэралыгъо инспекции икъулыкушэхэр зэклэмни къяджэ гъогурыклоным ишапхъэхэр амыукъонхэу, сакыныгъээ къизхагъэфэнхэу.

Полицием иподполковникэу ПЛАТЫКЬО Ичрам.

Тизэлукэгъу гъэшлэгъонхэр

Фэгушоштых

Адыгэ Республикэм и Камернэ музыкальнэ театрэу Хъанэхьу Адамэ ыцэ зыхырэм непэ пчыхъэзэхахъэ щыклошт.

Республикэм изаслуженэ артисткэу Надежда Максимовам июбилей фэгъэхыгъэ зэхахьу «Театрэ синьбджэгъу» зыфилорэм едзыгъохэр къышашыштых, артисткэм фэгушоштых.

Зэпахырэ узыр щынаагъо

Къэралыгъо туристических компаний инхэм Китаим зыгъэпсэфакло клохэрэм путевкхэр пэлльэ гъэнэфагъэкэ араграмыгъэшэнхэу унашьо зэрашыгъэр Урысыем итурораторхэм я Ассоциации къыуагъ.

Китаим икъалэу Ухань зыкъыщызыгъе узэу коронавирусыр нэбгырэ миним ехъумэ къяутэкыгъяа, илъыкыгъэхэри щыгъэх. Ар къызэхкыгъяа медикхэм тэубытагъэ хэлъэу къаорэп, тхъабыл уз лъэпкъэу зыльтытэхэрэри щыгъэх.

Ростуризм къызэриорэмкээ, мы лъэхъаным Хайнань изыгъэпсэфыпэхэм Урысыем щыгъ нэбгырэ минитум ехъумэ зыщагъэпсэфы. Путевкхэр зыщэфыгъахэхэм ахэм атефагъэр къааратыжышт е, фаехэмэ, нэмыкхэри зыгъэпсэфыпэхэр къафыхахыштых.

Китаим фэшхъафэу коронавирусыр Тайланд, Япони, Сингапур ыкы Америкэм къащаагъэшыгъ.

КНР-м культурэмкээ ыкы зеклонымкээ и Министерстве ехъхэм ятурораторхэм амыщэнхэу атырагъэптихъэ. Эпидемиер теклыгъэхээлэхэй ыкы къэралыгъохэм къаракыгъяа зыгъэпсэфаклохэм Китаим игъунапкъэ къызэпамычымэ ыкы ехъхэм яцыгъхэр ыкы къэралыгъохэм мыклохэм нахьышоу альятаагъ.

(Тикорр.).

Узым зыщышуухъум

Роспотребнадзорым Адыгэ Республикаемкэ и Гээорышапэ ипащэу Сергей Завгороднем кызыэритьрэмкэ, гриппым ыкчи пэтху-иутхум Адыгейим зэрифэшьушаашу гүунэ щыльяфы. Узым нахь зызынушомбгүрэ уахтэр къэсыг, ау сымаджэ хъугъэхэм япчагъэ гурит шапхъэхэм аблэкыгъэп.

Непэрэ мафэм ехъулэу гриппыр нэбгырэ 77-мэ къяутэйгэ, ахэм ашыщэу ильэс 55-рэ зыныбжыгъэ бзыльфыгъэм идунаш ыхъожьыгъ. Зерагъэунэфыгъэмкэ, аш гриппым пэшүеклорэ вакцинэ зыхаригъэлхъэягъэп. Къылгъэгъэштыгъэн фае джыре уахтэм пистэури зызынинэрэ коронавирусир республикэм зэрэчамыгъэунэфыгъэр.

Сергей Завгороднем кызыэритьрэмкэ, мыгъэ гриппым пэшүеклорэ вакцинэр зыхальхъагъэр республикэм ёылгээрэм ипроцент 40-м клагъэхъагъ. Аш ишүагъэкэ къесымеджагъехэм

япчагъэ нахь макэ хъугъэ. Санитар врач шъхваам кызыэрхигъэштыгъэмкэ, республикэм джыри вакцинэ йэклэл, гриппым ыкчи вирусыгъэм алешүеклонхэм фэшээзкэми пришивкэ ашынену къяджагъ.

— Вакчинэ зыхээзильхъагъэхэм гриппыри коронавирусирэ кызыятэйкэ, нахь пынкэу зэрэнэкын альэкыщ. Ахэм якъежьакэ, яншанхэр зэфэдэх. Аш кылжээкэ цыфым ипсаунгъэ изыттэй кызызэшынкъуагъэу гу зэрэлтийэ специалистхэм адэжь зигъэзэн фае. Ежь-ежырэу зигъэхъужынену

хэти рерэмгъажь, — кыыуагъ Сергей Завгороднем.

Аш кызыэритьрэмкэ, охьтэ кэлкэм кылжоц коронавирусым зыэрэршыуухъумэшт амалхэр зэрытхэ тхъапэхэр кыдагъэхъэштих. Ахэр республикэм ит организацихэм алэклагъехаштых.

Псаунгъээр къэхуухумгъэнымкэ Дунэе организацием (ВОЗ-м) кызыэритьрэмкэ, блэкыгъэ ильэсэм итыгэгъээзэ мазэ Китайм ит къалэу Ухань ёылгэхъэрэм ашынхэм кызылжээгъэр амышэу тхъабыл плтыр-стыр къяузыгъ. Алерэу

къесымеджагъэхэм пынм кыыхээгъэ гъомылапхъэхэр альфагъэу агъэунэфыгъ. Коронавирусэу 2019-nCoV узым экспертихэр зердэжагъэхэр. Ар гриппым фэдэу цыфым къеузы. Коронавирусым епхыгъэу

«линие плтырым» Краснодар краим тоф щешэ. Телефон номерэу 8(861)2593522-м төрэм мы узым фэгъэхъыгъэ къэбарэу зыгъегумэкырэ кылжагъехъашт.

(Тикорр.).

Шъольырхэм ашытегущыгъэх

УФ-м и Президент кышигъээ Джээсалъэм кызыэрэштигъэу, Конституцием зэхъокынныгъэхэр фашыгъэх. Аш зэрифэшьушаашу тегущыгъэхэм, къэралыгъом Ѣылгэхъэрэм яеплыкгэхэр кырагыгъэхэм фэши тофыгъэх куп зэхащагъ.

Дунэе Адыгэ Хасэм и Президентэу Сэхъурэкью Хъаутий аш хагъэхъагъ. Мы мафэхэм ар Адыгейим Ѣылагъ, общественнэ организацихэм, нахынхъэм я Совет ялтилохэм, ветеранхэм зэлжээгъу адырилагъ. Тофхъабзэм хэлэжьагъ яофшэнэм и Лыхъужэу, тхэкэ цэргийоу Мэшбэшэ Исхъякъ.

— Тофшээкэ купэу зэхащагъем ишшэрильхэр УФ-м и Президент кыгъээцуугъэх. Зэхъокынныгъэхэр зыфэдэштхэр итгээжьагъу кыылотагъэх, купым гухэлжэу фырилэр нафэ кышигъэ, — кыыуагъ Сэхъурэкью Хъаутий. — Шъольырхэм ашыпсэурэ цыфхэм яеплыкгэхэр кыдэлтэйтэнхэр, ахэр зэфэтхыссыжынхэр типшээрэл шхъа.

Къэралыгъом ишшольырхэм ашыпсэурэ цыфхэм афэгъэхьтээ зэхъокынныгъэхэм зэхэсэгъом хэлэжьагъэхэр атегущыгъагъ. Министрэхэр ыкчи УФ-м и Правительствэ ипащэхэр Къэралыгъо Думэм зэригъэнэфэштхэми игугу къашыгъ.

Общественнэ организацихэм япчэхэм гъэсэнгъээм, нэмык лъэнэхъохэм зэхъокынныгъэхэр афэшыгъэнэм епльыкгэу фырилэр кырагытэйгъ. Еджаплэхэм класснэ пэшэнэгъэр психологохэм аратынрэ ирье тофхъабзэм кышыхагъэшыгъ, сыда пломэ ахэм егъэдэжэн сыхыатхэр аратынхэрэл, арышь, кэлэлэджаакло пэпчь хэушхъафыгъэу тоф дашэн амал ялэшт.

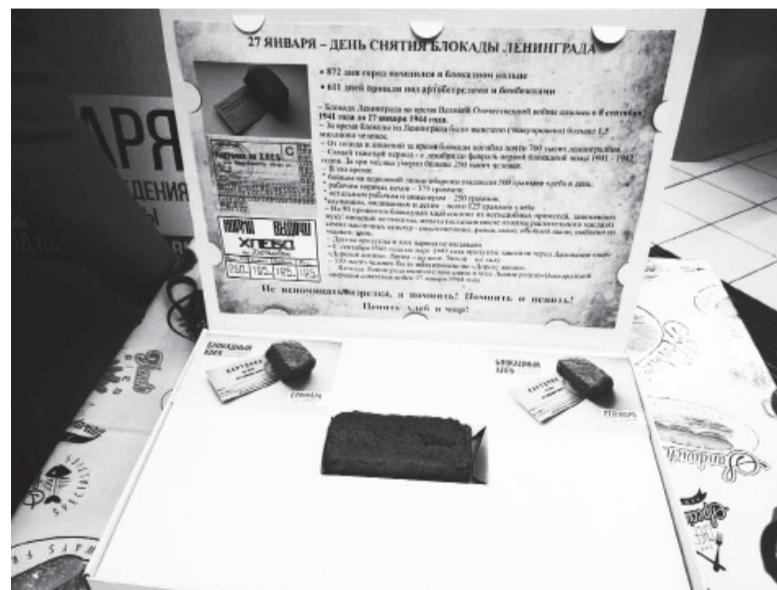
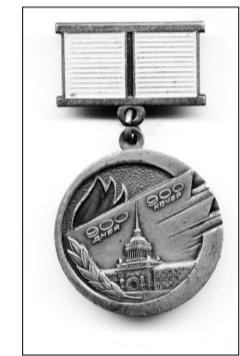
Зэхэсэгъом кызыэрэшхагъэшыгъэмкэ, мыш фэдэ eklopaklem шлэгэ гъэнэфагъэ кыхыншт. Шъольырхэм ашыпсэурэ цыфхэм яеплыкгэхэр кырагытэйгъинхэ альэкы. Тапэкэ зэхъокынныгъэхэм зэфхэхыссыжышүхэр кызыэраклэлтыгъо зэдьраштэу кыхагъэшыгъ.

Зэхэсэгъом зыщытегущыгъэхээ тофыгъохэм, агъэхъазырьгъэ предложенихэм тофшээкэ купыр ахэлпэшт.

ГҮНЭЖХҮҮКБОЛ Сэтэнай.

Егъашэм тыгу илъищтих

АР-м экономикэ хэхъоныгъэмкэ ыкчи сатыумкэ и Министерствэ кэлжакло фэхьи «Блокаднэ хъалыгъу» зыфиорэ шлэжэ тофхъабзэр Мыекъуапэ дэт тучанышхо ыкчи сатыушыгъэ гупчи 10-мэ ашыкъуагъ.

Зэо ильэсхэр кызыытотыгъэрэ тхыгъэхэр ыкчи сурэтхэр зытэт къэгъэлжэгъонхэр тучан чэхъял-пэхэм къашызэуахыгъэх. Во-

лонтерхэм тарихын изы нэклуб-го къэлдэсхэм агу къагъэ-къыжыгъ.

Ленинград фашистхэм къы-

задыхъэм аш дэубытагъэ хъуэ цыфхэм кынэу ашэчыгъэр, лыхъужжынгъэу къахэфагъэр къэгъэлжэгъонхэм къауатэ. Мыш фэдэ шлэжэ тофхъабзэхэм ятамыгъэ хъугъэ хъалыгъу бзыгъэм узэригъэгупшысэрэ бэ. Сыда пломэ, хъалыгъу грамми 125-рэ зы нэбгырэм төфөу афагошытгъэхэм цыфхэр зэржэштигъэхэр пыгъупшэнэу Ѣытэл. Гъаблэм ыпкъ кыкыкъэ нэбгырэм 700-м ехъумэ ядунай ахъожыгъагъ.

Алэе емыблэжхэу Хэгъэгүм ишхъафитынгъээ фэбанэхээзэ фэхьи тарихын зэрахагъэр егъашэм тарихын хэхюкэлжэштэп. Ныбжыкылэхэм нахынхъэм тарихын инэклуб-гохэр ашымыгъупшэнэмкэ мыш фэдэ тофхъабзэхэм мэхъаншхо зэрялэр зэхэшаклохэм кыхагъэшыгъ.

ЖЭЛДЭШЭ Рузан.

Мазэм тофхъэбзабэ зэхащэшт

Дээ кыулыкъушэхэм хабзэр амьуконох, правэм ыльэныкъох эхэм яшэнэгъэхэм зыкъягъээтигъэнэм атегъэпсихъагъэу Мыекъопэ гарнизоным идээ прокуратурэ тофыгъэхэм дээ частхэу къяпхыгъэхэм ахэтхэм язэкъогъэуценкэ 2020-рэ ильэсэм мэзаем тофхъэбзэ заулэ зэрахъашт.

Дээ кыулыкъушэхэм ахэм яунахъохэм арьсхэмрэ алае дээклолхэр зыдэштигъэ чыпэхэм, дээ къэлэц цыкылхэм Юридическэ консультацихэр ашызэхашт-

щых. Дээ подразделенихэм хэбзэуконох гъэхэр ашамышынхэмкэ офицерхэм адэгүштигъэштих. Мыгъэрэ тофхъабзэхэр зыфэгъэхыгъэштхэр дээ

куулыкъур Ѣынэгъончэу зэрахъытш шыкъээр, егъэзигъэ тоф хэлжэу бзэджэшагъэхэр зезыхъэхэрэ пшээдэкыжэ зэрарагъэхыштэр ары.

Мазэм кылжоц дээ кыулыкъушэхэм, цыфхэм зыкъягъохэм лекциихэр, 1энэ хъурахэр, упчэхэм джэуапхэр къазыщаатижъытш пчыхъэзэхахъэхэр афызэхаштых. Мыекъопэ гарнизоным идээ прокуратурэ тофыгъэхэм къафэйорышиэрэ учрежденихэм рэхъатыгъээр ашамыуконохмкэ упчэхэм цыфхэм ялэхэм джэуапхэр къаратыжъытш.

Гугъап! Э къэзытыгъэ унашъу

Тапэк! къэралыгъом щыгъэцк!эгъэн фэе йофыгъоху Владимири Федераль-нэ Зэлук!эм зызыфегъазэм кыыуагъехэм ащыш ублэп!э классхэм ащеджэхэр к!элэцк!у-хэр зэк!э еджап!эхэм ащагъашхеху зэрэрагъэжъэштыр.

Апэрэ классхэм къащегъэ-жъягъеу япл!енэрэм нэс арьс еджак!охэр ыпк!э хэмьльеу агъешхэнхэм п!эуагъехашт ахъщэр федеральнэ, шьольыр ыкли чып!э бюджетхэм къаха-гъек!ищт.

Шхеп!э зетегъэпсихъагъехэр зиэ еджап!эхэм к!элэеджк!о цык!у-хэр къек!орэ ильэс едж-гъум къышуублагъеу ыпк!э хэмьльеу ащагъашхехурагъэшт, шхап!эхэр зимы!эхэм кафехэр, буфетхэр, ахэм ящык!эгъэ инфраструктурэр 2023-рэ ильэснэ нэс ащагъэпсихъагъеу фе. А унашъор бэмэ агу риҳыгъ, зигъот мэк!э унагъохэр, сабыибэ зып!ухэрэр ыгъэ-гушуагъех. Непи ащ фэдэ унагъохэм хабзэр ып!эгъу къафемыхъо щытэп, ау йо-шап!э зимы!э ныхху, зилэжк!э мынен щы!эри мак!эп.

Зимы!эм дэ!эп!ы!эх

Хэбзэ ахъщек!э к!элэцк!у-хэр еджап!эхэм зэрэагъэ-шхэштхэм тыйтугушы!ээ бэрэ йоф зышигъеу к!элэегъаджэу джы пенсием щы!э С. Шъеожъым кыыуагъэм ззоуж лъе-ханыр угу къе!жъек!ыжы:

— Я 50-рэ ильэсхэм сыш-нахыжь еджап!эм ч!эхъэгъяа. Еджэнэм егугъущтыгъ, итхильхэм танигъесыщтыгъэп. Мафэ горэм ащ къымэфэ п!эо фабэ щыгъеу къек!охыгъагъ, нэужжым лъек!опылхъэ фабэхэр къы-ратыгъяа. Тянэ ар дэгъоу зереджээр пае еджап!эм кыы-фишэфыгъехэр ары кыызэр-ти!огъагъэр.

Щылак!эр къинигъе, лэжъап-к!эр мэк!агъе, унагъохэм са-быхэр бэу арьсыгъех. Палори, лъек!опылхъэхери сыш-нахыжь къызк!ыратыгъагъехэр къызыдгурыуагъэр ины тизэхур ары. Тянэ ащ теукы-тыхъэштыгъэн фе, ау сабьеу къызэратыгъэр гушоштыгъ.

Еджэп!э-интернатхэр къы-зывз!уахъхэм, сабыибэ зиуна-гьо исхэм ащихэр ахэм ачла-гъахъэштыгъех. Яегъэджени, ягъэшхени, ягъесени хабзэм ушп!э ри!хъажак!ыщтыгъ. К!э-лэцк!у-хэм янэ-ятхэр гулса-

фэу колхозым лэжъак!о кло-штыгъэх, ып!эгъу къазэрара-тырэм ыгъэрразэху ежхэри ыофш!еням егугъущтыгъех.

Джы тызхэт уахътери псын-клагъон. Сабийхэр бэу къыз-рыхъухъэхэр унагъохэр мак!эхуагъех. Ахэм ящык!эгъе пстэур зэрягъэгъотыгъуаими цыф-хэр зэтэре!ажэх. А зэпстэуми къахаек!еу ублэп!э классхэм ащеджэр к!элэцк!у-хэм агра-гъэшхыщтыр хабзэм афитынэу В. Путиным кыызериуагъэр ягуалэ хуугъе.

«Зек!эми яамалхэр зэфэдэ-

хэп, ау зэфэдгъэдэнхэ фе, — кыыуагъ Президентым. — Къа!ек!эхъэр ахъщэр мазэм изымыгъэк!у-хэр унагъохэм ащыпсэухэр к!элэцк!у-хэр, ахэм янэ-ятхэри ащ теукы-тыхъэху, ау ясабий ышхи-щым тифэрэ ахъщэр фатын амьльек!еу зэрэхъурэр тэрэ-зэп. Зэфэгъэднэйгъэм мэхъя-нэ и!».

Зисабий игъом зэрэагъэш-щтыр, къызэрэцымык!эштыр зышигъеу ны-тихэр йофыш!э дэ-кынхи альек!ищт. Лэжъап!э къахырэм щыщуу як!элэцы-

хуухэм ап!уагъахъэрэми ха-гъэхъошьущт.

Дырагъэштагъ

Сабийхэм ягъашхени, к!э-лэгъаджхэм ялэжап!ки зэ-хъок!ыныгъэхэр афашиынхуэу В. Путиным мак!э кызыэригъ-иу-гъэм еджап!эхэм йоф ащы-ыш!эрэ пстэумэ дырагъэштагъ.

Йофыгъохэр кызыэралтыгъэхэм епплык!еу афыр!айэр шхъэ-ихыгъеу къэзымыуагъехэр, ягуалэу яеплык!ехэр кызы-ти!ык!ыгъэхэр щы!эх.

— Еджэп!э шхап!эхэм Пути-ным къарилол!эгъе пстэури зэ-хэтхыгъе ыки тигу риҳыгъ, — elo къэлэ еджап!эхэм япа-щэхэм ащыш. — Мы уахътэ-ми к!элэеджк!о цык!у-хэр тэ-гъашх, чып!э бюджетым илэп!эгъуу кыйтлээсэ, унэ-гьо үүжкухэм къарык!ыре са-быхэм ып!эгъуу къафэхъу. Тапэк!э шхап!эм хэдгъахъо тшоингъу, столхэмрэ пхъэнтэ-к!у-хэмрэ зэблэхъунхуу тифай. Хабзэм ахъщэ еджап!эхэм къа-фитупщымэ, ар зыхэтльхан пае тыкъэнэштэп.

Урысыем ишъолъырхэм арьт еджап!эхэм зек!эми а 1 — 4-рэ классхэм арьс к!э-лэцк!у-хэр ыпк!э хэмьльеу къек!орэ ильэс еджэгъумык!эшхэшт-хэр сабийхэми, ны-тихэм, к!элэгъаджхэм агу риҳыгъ.

Сабийхэм яцык!у-гъом кыы-щегъэжъагъеу хабзэм ына!э къызэратетыр, ып!эгъу къыз-рафхъурэр ыки къызэриууху-мэхэрэр кызагуруюк!э, ежхэ-ми якъэралыгъо шу альэгъущт.

Унагъохэм ыки сабийхэм хабзэр къызэрадэ!эп!эхэм ильэсэу къихъагъэм къыщ-гъэжъагъеу хагъэхъуагъ. Сабий еджак!охэр ахъщэ хэмьльеу зэрэагъэшхэштхэри унагъохэм ып!эгъу зерафхъурэрэ си-стемэу агъэцак!эрэм изы lахъеу В. Путиным ылъытагъ.

ШАУКЬО Аслъангугащ.

Пчъагъэмэ узэрэагъэгупши!сэрэр бэ

Ижык!э кыщегъэжъагъеу унэгъуак!эм щыгушуук!хеу хабзэ. Шхъадж иамал ельтигъеу ахэм къафэлабэ, на-хыжхэм зэрафэльек!еу ныбжык!эхэм ып!эгъу афэ-хъух.

ЗАГС-м и Гъэоры-шап!эу Адыгейим щы!эм къызэрэцтыауагъэмк!э, аужыра ильэсхэм унагъом имэханэ зыкъегъэшты-гъэнэм къэралыгъом ына-!е нахь тыригъеты хуугъе. Ау ащ пае къэмьинэу демографиим изытет гумэ-к!ыгъо шхъа!еу непэти!эхэм ащыш. Тикъера-лыгъо щыпсэухэрэм уна-гъом уасеу фашырэм къызэрэцтык!агъэр тинэ-

рыльэгъу. Ар къаушы-хваты зызэгозытххэх-рэм, сабьеу къехъухэрэм япч!агъе къызэрэцтык!агъэм. 2019-рэ ильэсэм зэ-шхъэгъусэ зэфхъуугъеу нэбгирэ 2242-рэ зэгутат-хагъех. Ар 2018-рэ ильэ-сэм егъэпшагъэмэ, 156-к!э нахь мак!. 2019-рэ ильэсэм зызэгозытххык!ыжыхэрэм япч!агъе хэ-хуагъ. Зэхэк!ыжыхъе-

хэр 1692-м нэсигъ, 2018-рэ ильэсэм ахэм япч!агъе 41-к!э нахь мэк!агъ. Сабайр унагъом къы-зихъухъэк! насып!ыр къы-зыдхъеу адигэмэ альти-те. Ащ ц!эу фаусыщым мэхъанэшхо раты, щы!эн-ныгъе гъогоу ык!ущтыр аш рагхы. Блэк!ыгъе ильэ-сэм республикэм сабий 4243-рэ къышыхъу, щэ-жыхъехэр нахьыбагъех.

ШХОНЧЫБЭШ!Р Рузан.

Унагъом зэгуры!оныгъе ильынымк!э, ныб-жык!эхэр зытхъэгъэ-тогум мэхъанэу ежхэм-ки обществэмк!и илэр икъу фэдизэу къагуру-ионымк!э ЗАГС-м икы-лык!у-ш!эхэм ыофш!еныш-ко агъэцак!э, ыофхъа-бэхэр зэхаштэх.

МэфэкI къыдэкIыгъу

ПЭНЭШЬУ ХАЗРЭТ: «Синасып фыгуцэп»

Адыгэ тхаклоу Пэнэшьу Хазрэт къызыхъугъэр 2019-рэ ильэсүм ишишъхъэу мазэ ильэс 85-рэ хуугъэ. ИмэфэкI ехъулэу ащ творческэ юфшагъэу илэм ианах тхыгъэ дэгъухэр къызыдэхъэгъэ поэтическэ тхылъыкIэ къидигъэкIыгъ.

«Провожаю солнце» — джары усаклор ащ зереджагъэр. Къыдэхъэгъэ усэхэр тлоу гошыгъэх: урысызбээкэ тхыгъэхэр ыкли адигабзэм ильхэр.

Гъашэ зыгъэшэгъэ тхэклоу усаклор Пэнэшьу Хазрэт щыенныгъэр изышыкынагъ: мэфэ ошухэри, мэфэ ошувапщэхэри, аужыпкъэм, щечыгъое къинигъохэри иильэсхэм ахэтэгъэх. Ау лым щыенныгъэм щэлэгъэшху, пытэгъэ-гушуагъу фыриагъ, сидигъу зызымыхъожьыт ныбджэгъухэри, гупсэ цыфхэри — ныкыльфыгъэхэр, лахылхэр, иунгэто дахэ — ыкьюхэм ыкли икъорельф цыкly — хэм яфбагъэ ыгу зыкли агъеплыкъуагъэл, икэсэ поэзием готэй игущыэ ин къылоныр, тхэ-

ныр, гупшисэнр фызэшшокыгъ. Сборнику «Провожаю солнце» зыфиорэм Пэнэшьу Хазрэт цыфым ышыхъэ къырыклоштым игумэкI зэлъиштагъэу гупшисэхэр къыщыриотыкыгъэх, гур зымыгъэплыкъорэ шуульэгъу лирикэм чыпIе щифишигъыгъ, тидэрэ чынальни щыпсэурэ цыф акъылышо— цырэйхэм игуалэу афэусагъ. Тхаклом мэфэкI къыдэкIыгъорэ зэкIе цыфышуагъэ адигэхэм ыкли нэмэвкI лъэпкъхэм ашыщхэм, усэхэр, лъэгъя литературэ зигунэсхэм зерафигъэшшуашэр къигъэхъыгъ.

Тхылъым игущылапэу «Слово о поэте» зыфиорэр зытхыгъэр Москва дэт Литературнэ институтын икъелэгъэдже шхъялаэу Т. А. Архиповар ары. Пэнэшьу Хазрэт къелэцыкыгъо гупсэф зеримыгъэр, а уахтэр заокIе, гъаблэкIе, нэпсикIе зэрэпкъэгъагъэр къыщело. Ащ къыхакIу Хазрэт гужьогъэ хъазырэу къоджэ ублэпIе еджакIем зэрэчэхъагъэр, етланэ къутырэу Городском клоэ шыенныгъэ зэрээригъэгъотыгъэр, къелэ егъеджэ сэнхахтыр къыхихи Адыгэ къелэгъэдже училищим

зэрэщеджагъэр, къелэгъаджэу икъуаджэ юф зэрэшишшагъэм зыкъигъотыннымкI ишшагъэ къизэрыкыагъэр Т. Архиповам гущылапэм къыщиуагъагъ. Ильэсхэм ар нахь ышэу, губзыгъэу, шу зыгу иль цыф зафэу зэршыгъэр щыкигъэтхыгъ. Хэгъэгэ зэошху блэкигъэми илэмэкэе— лъэмакъэу зэхихыгъэр ыкли гузэжъогъо зыхэтгъэхэр щыенныгъэр нахь лъэшэу шу зыгъэлэгъутыгъэх. Тхаклом юфыр зикласэу зэрэштигъ, ар зеришэн шхъяагъэр къыхигъэшшыгъ.

Ау пшъерьлы шхъялаэу, мурад инэу ХазрэткIе сидигъу щитыгъэр ыкли къэнэжьырэр — усэ гущылээр, поэзиер, творчествэр арэу зэрэштихэр тигъашээз, Пэнэшьур игухэль пэблагъэ зэрэхъуштым мышшыжъэу зэрэфкыагъэм, Москва Литературнэ институтын иеджэн зэрэлтигъэгъотыгъэм, зыкъэхъопсыштыгъэ усэныр игъорыгъо ыэ зыкъизэрихъагъэм, ипоэтическэ сатырхэм пкы шууши ыэ зэрэхъугъэм мы тхылъыр шыхъат афэу Т. Архиповам ылъытагъ. Апэдээ Пэнэшьу Хазрэт къыхиутыгъагъэр «Генрих Гейне» ылоу нэмэвкI усэклонхор

къызыхъугъэр ильэси 100 зэрэхъугъэм фэгъэхъыгъагъэр ары ыкли егъэжъэлэ мэфагъ. Еджэгъу ильэсхэу Москва щигъэхъягъэхэр къышхъэпагъэх, зэчий дахэу хэлъыр къышуухъатыгъ.

1967-рэ ильэсүм къыщегъэжъягъэу Пэнэшьу Хазрэт къелэцыкыгъэхэр апае тхылъхэр къыдигъэхъягъэху ригъэжъягъ. Ахэм чыпIе гупсэм идэхагъэ, ныдэльфыбзэм илэшшагъэ, фольклор мэкъамэхэр, сэмэркъэ шьабэр ашызэхэошIэ. Усаклор къытшэхъыгъэ дунэшхом ахэм анэкIе хэлтээ, гушуагъор къетэхъокыгъ, щыенныгъэр зэфдэкIе шыгъэшшэгъон ыкли а зэкIе къеуатэ усэклэ. Ауээ тхаклом итворческэ жыкъкащэ нахь зэтэуцо ыкли зыкъизэуухы: усэхэр, усэ-пшысэхэр, баснэхэр, рассказ мыинхэр ыкли балладэхэр етхых. Тхъэм къыхильхэгъэ зэчийр зеримыгъэхъаулыгъэр, имурад фэшшипкъэу ащ зэрэфкыагъэр, усэным фэлээлэсэу игущылэ уасэ илэ зэрэхъугъэр итхыгъэхэм, ипрозивнэхэм нахе къытфашы.

«Синасып фыгуцэп!» — elo Пэнэшьу Хазрэт къыгъэшшэгъэ

ильэсхэм арыгъэлэхъээ, игугъэ инхэр къызэрэхъугъэхэм агъэрэзжэхъэу. Етлани гупшисэ орхэм зэрахъэу къело усаклом: «Семызящу сифэкшт сэ тыгъэм!»

Гүшүэлм идахэрэ ифабэрэ ипоэтическэ сатырхэм зэрильхээхэдээ ахепшэ, мэусэ икласэш щыенныгъэр, цыф цырэйхэм агъэгушху афэусэ, афело гүшүэ анахь фабэхэр къелэцыкы гукъэбээ дэдэхэм, ыгукэ ежыри адэкэхъэу.

Тхаклоу Пэнэшьу Хазрэт тыфэльдо псауныгъэ илэ имурад хэхыгъэхэр дахэу пхыри-шынхэу, тхылъыкIем «Гъогу маф!» фэтэло.

МАМЫРЫКЬО Нуриет.

Къыхэтыутыгъэм иджэрпэдже

Щылэ мазэм и 14-рэ тигъэзет къыщыхэтыутыгъэм шыенныгъэлэхъэу Цуекъо Алый итхыгъэу «Адыгэ лъэкъуацIехъэмрэ тамыгъэхъэмрэ» зысхъхэр. Статьям икъеухын гъэзетеджэхэм Алый зафигъэзагъ «тхыгъэм еджэхэрэм ситхылхэм зилэхъо тамыгъэ дэмэхтэм ар гъэзетым къагъэхынэу съкъяжэ» ылуу.

Ащ ыуж редакцием къэкъуагъ Джэдхэхъаблэ щыпсэурэ Тууцожь Москэ. Лъэлоу илагъэри Алый зигугуу къышыгъэ лъэхъо тамыгъэхэм япхыгъ. Москэ къитигъэлэхъэгъу Тууцожь лъакъор къызыткыгъэу нахьыжхэм къаотэхъырэм тхыгъэу ятэшэу Тууцожь Ахымэд ыкьюо Анзаур 1988-рэ ильэсүм ытхыжыгъэр («родословнэр» зыфалорэр). Ащ имызакъую, ялэхъо тамыгъэу къагъотыгъэри къытигъэлэхъу. Мары ар зыфэдер:

Мыш дэхжийн къэлэгъэн фае лъакъом итарих щыщэу анахь шхъялэр, ялэхъуухэм къанаагъэсэжыгъэри. Москэ къызэриорэмкI, ятэу Тууцожь Мыхъамодэ къылотэхъыщтыгъэм мыхъэр ялакъокIе Къэбэртае 1840-рэ ильэсүм ыпэкIе къыкыгъэхъэу, Тууцожь альэкъоцIагъэу. Ахэр зытекыгъэхэр ятэхъэ плашъэу Лъаш зэрэштигъэри арьи. Къэбэрэу къафалотэхъыгъэхэм атетэу зэрэхъыгъэмкIе, апэ мыхъэм псэупIе афэхъуагъэри къуаджэу Тэтэрхъаблэ зыфалоштыгъэр (Гъобэкъуа щыщхъуагъэ) арьи, колхозэу Ленинским ыцэ зыхыштыгъэм ифермэу N 1-рэ зидэштигъэ чыпIэр. Ащ псэунэу щезигъэхъэгъэзэе Лъашэ къуиту илагъ — Бабухуурэ Таорэ. Ау унагъом аши рэхъатыгъо щигъотыгъэр. Адигэ лъэпкъым къинэу ылъэгъуагъэхэм ашыщэу тарихъым къыхэнэгъэ тхъамыкыагъом ахэр хиубытагъэх. 1856-рэ ильэсхэм адэжэ Тэтэрхъаблэ полковникэу Геннинг иотряд зызэрепхъом, Лъашэ ыкъуиту ашхъэх рахъижъэжы къуаджэу Джэдхэхъаблэ дэтысхъэгъагъэх. Щылакъэр тээкIу зыпкь зеуцожым, Гъобэкъуа къыгъэзэжыгъэм зэшилтум язым — Бабухуу. Ащ текыгъэхэр Гъобэкъуа къыщыхъуагъэх, щэпсэух.

Тэ гүшүэлэхъу къытфэхъу Тууцожь Москэ зыщыш лъакъоу непэ Джэдхэхъаблэ щыпсэурэ зытекыгъэр Тууцожь Таары. Тао нэбгыриу текыгъэхэм Тууцожь лъакъом Джэдхэхъаблэ зыщырагъэшшомбгүүгъ. Ахэм ашыщыгъэ тэ тихъэгъэ Мосэ ятэхъэу Къарбэч.

Адыгэ унагъохэм пасэм сабыибэ къызэрарыхъуэхъэштыгъэм ишхъхат Къарбэчи лъфыгыбл зэриагъэр: Аспъянбэч, Мыхъамод, Ахымэд, Зэчэрий, пшьешэхъэхъэу Цыкly, Фатимэт ыкли Куко. Мыхъэм ашыщуу Мыхъамод арьи лъакъом икъебар тыщызыгъэгъозэгъэ Москэ ятэр. Мыхъамодэ 1895-рэ ильэсүм къэхъуу, «дивизие Ил» зыфалоштыгъэм хэтигъ, инаасып къыбуути, Хэгъэгү зэошхом псаоу къыхэкъыжы 1981-рэ ильэсүм, идунах ехъожьыгъе нэс ичилэ щыпсэу.

Мы тхыгъэм мурад шхъялаэу илэр къыхэдгъэшын. Цуекъо Алый истатья къызэрэшиоу, «...лъэхъо тамыгъэхэм цыфхэм гушуагъэ къаотэхъэштыгъ... Цыф байхэм, пшьхэм ялэхъо тамыгъэ зытешшыгъээштыгъ...» Тиньжыкыгъэхэм, къыткэхъу-хъэрэ лъэхъуухэм ялакъо итарих ашлэмэ, зэрэлэхъу итарих нахь бай хууц. Лъэшэу а лъэнэхъор зышо-гъэшшэгъонэу, ялэхъо тамыгъэхэм алтыхъуухэу, къагъотыгъхэу, ятарихъ, ямхъанэ зэхажуу ныбжыкыгъэхэм нахьыбэ къафажуу зэрэхъуагъэм уегъэгушхо.

Непэ зигугуу къэтшыгъэ Тууцожьхэм лъэхъо тамыгъэ зэфэшхъафилл ялэу Цуекъо Алый ыгъэунэ-фыгъэу итхылт къыщтигъэ. Ахэм джыри зы къаотэхъуагъэ. Шыыпкъэр плюштмэ, а зы лъэхъуацIэр зыхъихъэрэм ялэхъо тамыгъи зэфэдэштэу къыпшо-шыщт юфым ушымыгъуазэмэ. Алыг къызэрэхъигъэштыгъэу, «Бэмэ хагъэунэфыкырэр лъэхъо бэдэдэмэ... тамыгъэ пчагъэ зэрэлээр арьи. ТхакIе зымыгъэлэхъаным цыфхэм ялэхъо тамыгъэ лъэхъэдээз мэхъанэ ратыштигъэ». Етлани шыенныгъэлэхъэхэм къыхегъэшы лъакъохэм ашыщхэм тамыгъи 8-м, 20-м ехъухэр зэрэлэхъэр. Мары непэ зигугуу къэтшыгъэ Тууцожь

Темдэгийн Темдэгийн		Темдэгийн Темдэгийн		Темдэгийн Темдэгийн		Темдэгийн Темдэгийн	
Темдэгийн Темдэгийн		Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен	
Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен	
Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен	
Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен	
Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен	
Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен	
Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен	
Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен	
Тен Тен		Тен Тен		Тен Тен	<img alt="Symbol: styl		

Гъашшэм ыпсыхъэгъэ цыф

Пекин щыкъогъэ Олимпиадэм урым-рим бэнэнымкээ чемпион щыхъугъэ Хъушт Аслъанбек апэу Шэхэклэй кызэкъом илахъылхэр шлехэу кыгъотыгъэх. Хъушт лаакъом щышхэу нэбгырэ 50-м ехъухэу къуаджэм дэсхэр зэкломи хүнэу ашт кыпэгъокыгъагъэх. 2008-рэ ильэсийм олимпийскэ джэгунхэу Китайм щыкъуагъэхэм апэрэ дышъэ бгъэхалхъэр кынщизыхъыгъэр Аслъанбек.

Къуаджэм кызэсийм ашт щылэ пытэу зыбубытыгъагъэр. Лаакъом изакъоп, чылэм дэсхэри кызэхэхъэгъагъэх, гүнэгъу къуаджэхэмий цыфхэр къарыкъыгъагъэх. Бэрэ зэжэгъэхэх хъакъэм агу зэлхүгъэх, пэгъокыгъягъэх, агъашуагъ ѹкынагъэшүшүшүагъ.

Шэхэклэхэм хъакъэ маклэп къафакъорэр, Тыркуем, Израиль, Сирием, Иорданием, Швейцарием, США-м, нэмьик хэгъэгүхэми къарыкъыхэрэр щахъеклагъэх, ашт эзкэми анахъыбэу зэжагъэхэр олимпийскэ чемпионен Хъушт Аслъанбек. А мафэр зэккэми агу къинэжкъыгъ, ялыягъеу хъугъэх.

Заур и Іэнэ шыгъ

Хъакъэ лялпээм икъекъогъу яшылпкъэу зытырагъэпсыхъэгъагъ. Хъушт Заур ишагу йанэхэр щышигъагъэх, орэд мацэхэр дэлукъыгъагъэх, ансамблэу «Шапсыгъэм» икъэгъэльэйонхэм ялпъыштыгъэх. Нанхыжхэр йанэм ыпшъэкъ щы-

сыгъэх, къуаджэм дэсхэр ахэм къагосыгъэх, ныбжыкъехэр нахь апчыжагъэх.

Заур иунагъо хъакъэм зэршыпэгъокыгъэрэр Шэхэклэй, Шъачи, нахь пэйдзыгъэ чыпилэхэм ашыпсэухэрэми дэгъоу аштэ. Къоджэ туризмэр зэхищэнэу зыригъэжъагъэх үүж цыфхэм узэралгъокыгъыттар, зэрэпхъакълэштхэр, зэрэбгъэрэзэштхэр ильэс пчагъэм зеритъэзфагъэх. Адыгэхэр хъакъэм кызэрэдекъокыгъэрэр ашт бизнес ѿшыгъ, зыгъэпсэфын пээ зэхэтэу «Мэздахэр» къынзэлихыгъ.

Адыгэ къуаджэхэм къадэхъэр хъакъехэри зыгъэпсэфакъхэри зыхэлжъэхэрэ «вечеринкэхэр» апэу зэхэзывыщхэу зыгъэжъэгъагъэхэм ашыт. Ахэр джы лъэпкъ пчыхъэзэхахъ хъугъэх, ахэм къякъуалэхэрэм шапсыгъэхэм ятарихъ, якультурэ, ялъэпкъ зэхэтикъехэр зыфэдэхэр къафалуатх, къащаагъэльягъо, агъеччыхъ.

Зекъохэр хъакъех

Этнотуризмэм зыригъэушьомбгынум паэ Заур ишагу залишхом къиготхэу кафе, ресторан, хъакъэш ѿки музей щигъэпсигъэх. Зыгъэпсэфын го

мээ фабэхэм мыш узщитысын чыпилэ йанэхэм ямылэу мэхъу. Заур изыгъэпсэфын пээ зэхэт къалэу Шъачэ къыхиубытэхэрэмкэ анахъышоу алтыгъа. Къалэм ипащхэм, туристичесэ хызметэм испеалистхэм ашт уасэ къыфашы, иоф зэрэзэхиагъэр зэрагъэльэгъунэу ѿки зэрагъэшэнэу цыфхэр къыфэклох.

Хъуштхэм яшагу хъакъэш чещи мафи иоф ештэ. Ренэу цыф купхэр, зыгъэпсэфакъхэр, зэнсибджэтуу ныбжыкъехэр мыш рагъэблагъэх, хъакъэм зэряфшыашу къадеклох. Анахъу Шэхэклэй къеклонхэр йэкъыб хэгъэгүхэм къарыкъыр цыфхэр ари зикласхэр.

— Мыш фэдэ щагу зэтегъэпсыхъагъэ егъашэм слъэгъуу гээп, — elo Стамбул къыкъыгъе адвокатэу Натхъо Джахъфар. — Хабзэ хэльэу зэгъээзфагъ, акыл хэльэу зэгъэкүгъэ, пльэгъурэр зэкэ гээгъоньы. Шъачэ щыпсэухэрэми ихъакъехэмий адигэмэ якультурэ зэрагъэльэгъоу, яшэн-зэхэтикъехэр ашто гээгъонхуу нэйуасэ зыфашими сшагъэп. Лъэпкъ зэфэшъхафхэу Шъачэ щыпсэухэрэм азыфагу зэмзэгъынгъэ зэримыльыр Хъуштхэм яшагу-зыгъэпсэфын пээ щызэхэоштэ.

Шу ши, псым хадз

Хъушт Заур шу зыштэу дунам тетхэм ашыт. Къуаджэм ѿки районым щагъэцэкъэрэ иофыгъохэм ахэлажъэ, иштуагъэ аргъэхъ.

— Цыфхэм шъхэкъефын гээп къызэрэфашырэр Заур ежъ-ежъырэр къылэжъыгъэ щыт, — джары зэрильтэрэр шапсыгъэ Адыгэ Хасэм итхаматэу Клакъыху Мэджидэ. — Ильэс заулэкэ узэкъе-ибэжжымэ, ашт медалэу «За вклад в общественную и политическую жизнь города Сочи» зыфилорэр къыфагъэшьошагъ. Заур ари Шъачэ ичыпилэрийн лъэпкъ итхаматэу апэрэу хадзгъэр.

Шэхэклэй чыпилэ зыгъэорышэжын пээ ипащхэм ѿки зыгъэшырэр, бэрэ къуаджэм ифэнхэ къуагъэхэр дэгъэзэжыгъынхэм зэрхэлажъэрэр къыиагъэх.

— Заур, гистэуми апэу, лэжъакълохуу. Ильэсийбэ хъугъэ къоджэ проектхэм ягъэцэкъэн къызыхэлажъэрэр. Ар цыфхэм зэрэфынтыр, иоф зеригъэцакъэрэр, шушнэйр зэрэшчмыгъупшэрэр ныбжыкъехэмий щысэтехын пээ щытыхъ.

Ныбэ Анзор.

Сурэтхэм архытхэр: Хъушт Заур (сэмэгумкэ ѿки); зыгъэпсэфын пээ «Мэздах»; Заур (сэмэгумкэ ятонэрэр) икъоджэгъуухэм ахэт; «Мэздахэм» ишагу ѿки чыпилэ.

ЗекІоныр

Я 7-рэ чыпIэр дээп

Урысыем зыагъэпсэфынэу ІакIыб къералыгъохэм къарыкIырэ зекIохэм икIыгъэ бжыхъэм нахь агу рихыгъэ чыпIэхэм Адыгэ Республиктэр ахэфагъ.

Картографическэ сервисэу Mars.Me зыфиорэм мэзиц къэс зэхигъеуцорэ зичэзы узфхыхы-сыйжым шольыр эзфшхъаф 20 къышахгъэштгъэр. Апэ ишьыгъэх шольыри 10-м Адыгэим я 7-рэ чыпIэр къышхыгъ.

ИкIыгъэ ильэсэм республикэм къекIуагъэхэм япчагъэ мин 465-м нэсыгъэу Адыгэ Республиктэм зекIонымрэ зыгъэпсэфыпIэхэмрэкIэ и Комитет

ипресс-къулыкъу къытыгъ. Аужырэ ильэсним Адыгэим зызыгъэпсэфыхъэрэм япчагъэ федитукэ нахьыб хуугъэ.

ІакIыб къералыгъохэм къарыкIыхъэрэм къахэхъо. Анахьэу адыгэхэм ячыгужь зыльэгъу зышоигъохэр Тыркуем, Сирием, нэмыкI хэгъэгүхэм тильэпкэгъуухъау ашыгъсэхэрэр ары. КъакIохъэрэм чыпIэрэс лъепкъым ишылакIэ, ишэн-хабзэхэр, итарихъ, икультурэ нэуасэ

зыфашы ашоигъу. Лъэпкъ шынхэр, чыопсым исауьтхэр, къычлатыкыгъэ пкыгъохэр ашоигъештэхъоных. ЗыгъэпсэфакIохэм этнофестивальхэр афызэхашх, Кавказ заповедникир арагъэлъэгъу.

Адыгэим зекIонымкэ тапэкI гъехъягъэхэр зэришыщхэм, зекIон хызметэм хэтхэм яамалэу ыкIи якъарыу юфым рахылпIэхъэрэм шуагъэу къытырэм ар ишыхъат.

Къырым

Электричкэхэр къатIупщищых

Къырымрэ Краснодаррэ азыфагу цыфхэр щызезыщхэрэ мэшиюкухэм гъэмафэм иисэлэхэри къаззрахагъэхъоцхэр Къырым Республиктэм транспортым-кэ и Министерствэ ишацэу Сергей Карповым къылуагъ.

Гъэмэфэ зыгъэпсэфыгъо уахътер къэсэфэ электричкэхэр зэргэгъотищых, маршурухэр къыхахищых, станцихэм зашылкыщхэе уахътер агъэнэфшт.

Къырым лъэмиджыкIу ашынъэм ишуагъэкIэ зыгъэпсэфакIохэм гъогум тырагъэкIодэшт ахъщэри, уахътери нахь макIэ хуущых. КъакIохъэрэм япчагыи хэпшилкIу къыхехъошт.

ИкIыгъэ ильэсэм изакью нэбгырэ миллионых фэдизмэ Къырым зыагъэпсэфыгъ. Мигъэ

Урысыем икъэлэ 11-мэ шыокухэр къарыкIыхуурагъэжъэшт. Краснодар краим икыхэрэл электричкэхэмкэ аш нахъэситых. Вагонхэр зэкIэ къызэрэтиагъэхъоцхэр Урысыем транспортымрэ посөлъэшнымрэкIэ и Комитет къылуагъ. Ахэр тикъэралыгъо къыщыдагъэкIых, лъэхъаным диштэрэ шапхъэхэм атетых. Электричкэхэм вагониш апшIэгъэшт. Зывагоным нэбгырэ 60 итыхъашуущт.

Къырым Урысые Федерацием

и Къыблэ шьолтыр къызыхагъэхъажыгъэр ильесиш хуугъэ. Адыгэири ары зыхахъэрэ, зышьолтыршом тызэдыхэт. Джитицыфхэр аш нахьыбэрэ клонхуу амал яэ хуугъэ. ЛъэмиджыкIу Краснодаррэ Къырымрэ зээзыхыгъэхэм гъогур къыгъэкIэкыгъ. Зызэрагъэпсэфыщтым фэшхъафу Къырым итарихъеу тхыдэм фэдэр зышIэнэу ыкIи зыльэгъунэу фаехэр Адыгэими исых.

**ШЬАУКЬО
Аслынгуаш.**

Зэдегъэштэныгъэ ишыкIагъ

Дунаир зыгъэдэхэн, нэмыкI ишуашэ езытын зиамалыр цыфыр ары. Пуныгъэм ильэгэлхэм ашыцых шыникъэнэгъэр, шхъэкIэфэнэгъэр, гукIэгъунэгъэр. Зигу-гъу къэтишIыгъэхэр ислам диним щыц шапхъэх.

Къэу зепхъанх фаехэм щыгъуазэ тафешы. Ислам диним фэгъэхъигъэ тхылтым шэныгъэ куу хэлъэу сэлъытэ.

Быслымэн диним илофыгъохэм афэгъэхъигъэ зэхахъеу общественнэ движениеу «Адыгэ Хасэм» щыкIуагъэм зыщтегу-щылгъэхэр Емтыйль Нурбий истатья «ШыкIэр щынэнгъэм дершт» зыфилю гъэзэтэу «Адыгэ маќэм» къыхиутыгъэм ишэ-къотыгъэу къышыриотыкIыгъ.

Мы юфым фэгъэхъигъэу къудају Нэшъукъуае иефэндэу УдькIэко Адам (Пэнэжыкье къоджэ коим илашэу Кушуу Аслын ишэ хэлъэу) къоджэдэсхэм адэгүштагъ. ЗэлукIэр зыфэгъэхъигъагъэр тхылъеу «Джаназа» зыфиорэм къышыгъэнфэгъэ шапхъэхэм къоджэдэсхэр нэуасэ афшIыгъэнхэр ары. НэмыкI чыпIэхэм мыштүтегу-щылгъэхэр эзхэтэх.

Тхылтым къышылхэрэм ашыщхэр тымыгъэцакIехъу ѿтлэп, ау чыпIэхэр къыххэфх нахь куу таизыщэдегупшишэн фаехэр.

ГүшIэм пае, унагъом къин къыфыкIыкIыгъ, ицыфыгъхъе дунаим ехыжыгъ. Аш къыгъэзжэхъэп. Дунаир зыхъожыгъэ цыфыр зэрифэшьуашу иаужыре гъогу дгээжтэжъынир ти-пшъэрэлъ. Унагъо къинир

къызфыкIыкIыгъэм ушьыйки, куачIэки, мылькукIы тыдеэн фае. Пчэдэжым къышгэжъягъэу пчыхъэм нэс къиним изе-хъан хэлажъэхъу къэкIогъе ла-хъыл-благъэхэм, хъакIэхэм, унэм исхэми мыхъамелэ ящыкIагъ. А лъэнэкIор тэгъэцакIэ ыкIи ишы-кIагъэу ѿтлэп.

Анахьу шхъэхъигъэу таиз-гүшIын фаер хъадэр чылм зы-гъэхъкIурэ ужым къыкIэль-кIохэр мэфи 7-р, мэфи 40-р, ильэс 1анэр ары. Унагъо къин-шихъо зытэльдим джыри хэтэгъахъо. Зым икъюу мыльку 1а-кIэль, адрэм изэшоокI макIэми, ёхь иунагъоокI цыф зэхэшнэрыгъэу ыдэрэл.

Унагъо къин зиэм гупсэф ишыкIагъ. Ау ашыщхэр арэуцтэу а юфым епльыхэрэп. Мэфи заулэ нахь темыштагъэу хъадэр зыгъэтильгъэе унагъом дэжъ къонхэш, щышхэнх, гъомылэ-пхъэ 1ашуухэр зэрэлхэе 1аль-мэкIри къаратын фаеу къыра-гъэкIы. Ар зеклокIэ-шыкIэ тэрэ-зэу пфэоцтэп.

Дунаим ехыжыгъэм мыльку фэмэгъэкIоджыныеу тиорэп. Унээто къоцымкэ 1анэ шыри, фэльяу. Мыльку уилэмэ, аш фэнкIохэм, сымаджэхэм аль-гъакI. Къэхальэм дэт унэм, джыназ зыщашыре чыпIэм,

ахэм якIурэ гъогум уимыльку ахалхъ. Ахэр зэкIэри сэдакIэ мэхъух.

Къин къызфэкIогъэ унагъом имыльку зыпэхъанеу иэр макIэп. Апэ дэдэ къинир къыб-дээтиэтырэм ашыцых ефэндэр, хъадэр зыгъэпскIыхэрэ, хъадэр пхъэмбгъур зыгъэхъазырьэр, бэнэры зытъхэрэ. Ахэм къинир альэгъурэ унагъом къыгурыон ыкIи имыльку лахь алуигъэкIэн фаеу сеплэл.

МэфишыкIэ унагъом 1анэ шыын фаеу зыхъукI, ахьщэу пэхъхэрэп макIэп: былымыш-хъэу ыукиштэ сомэ мин 30-м, нэмыкI гъомылапхъэу таиз-гъэхъоцхэр — мини 10-м, 1аль-мэкхэм аралхъэрэм — мин 15-м къащжэхъ, дэклэе. Зэрэхъурэмкэ, нахь макIэмэ сомэ мин 80 фэдиз унагъом зэу къызкүхийн фае. Къинир къыз-шыкIошт ухахъэр Алахым нэмыкI зыми ышIэрэп. Адэ аш фэдиз ахьщэ зэкIэми къаштэнэу ял?

Щыгынхууаж, мэфи 40-р,

ильэс 1анэр зышынхуу нахьы-бэрэмкэ зылохъэрэл лъэкошко хъухэрэп ары. Адэ лъэкъо цы-кIухъ, унэгъо макIэ хъухэрэм сида ашэштэй? 1ахьыл-благъэхэр зимакIэхэр къытхэтых. Ти-гъунэгъухэм, тикъоджэгъухэм, къыдгот цыфхэм гукIэгъу афэ-

тшызэ тыпсэумэ нахь тэрээзу сэлъытэ.

Ахърэт мафэм дунаим ехыжыгъэм ыгъотыжыщтыр щэлэфэ пасалэу къылэжыгъэр ары. Шыникъэнгъэр, шхъэкIэфэн-гъэр, шульэгъуныгъэр, гукIэгъуныгъэр таизхэм арлынхэе фае. Унэхэмкэ умьтэгъуяа тэрээз. Аш псэкIодышко къыхэхъ.

ЛъэпкIым иныдэлъфыбээкIэ хъадаьзэм епхыгъэ пасалъэхэр къэшьгъэнхэр, ау ислам диним шытэгъэ бзэмкIэ дыуахъыр къэ-уягъэм нахь тэрээзу сеплэ.

Хъэмкэ шыкур, быстрымэн диним ишапхъэхэр зыагъэцакIэр мэштхэр республикэм итхэ хуугъэх. Тикъаджэу Нэшъукъуае мэштэйт дэт. Блэгъожь Хъазэрэ (Тхъэм игунахь фегъэгъу) ежь иунэе мылькукIэ ари-гъашыгъ. Тикъаджэ щыщэу, Краснодар щыпсэоу КыкI Юре Имамэу мэштэйтим щэлажъ, бэрэсэхшо мафэм нэмаз ар-гъашы. Къуаджэм иефэндэр УдькIэко Адам, пенсии окло-фэкIэ егъэджэн-пуныгъэм фэлэжагъ.

Хъари къини щынэнгъэм хэтых. Къиним изехъанкIэ тхыл-лээ «Джаназа» зыфиорэм къызэрхъырэм тетээ ефэндэр зекIонхуу лъэлү афыси.

КыкI Юре Имамэу
Егъэджэн-пуныгъэм ивете-ран.
Нэшъукъуай.

